

Avots: www.bns.lv
Autors: Aiga Pelane
Datums: 26.01.2012.
Laiks: 09:30

Pētnieces: laukos īsti nesaprot, kā attiekties pret svešo

Latvijas Universitātē no 2010. gada sākuma tiek veikts pētījums "Savs kaktiņš, savs stūrītis zemes – Latvijas lauku iedzīvotāju attīstības stratēģijas un kultūrvides pārmaiņas", kurā iesaistīti desmit zinātnieki – antropologi, politologs, kulturologs, valodnieki un vides pētnieks. Viņu uzdevums ir triju gadu laikā izpētīt, kā mainījušies lauki un ko domā laucinieki. Zinātnieki ir braukuši pa laukiem un runājuši ar pašiem lauciniekiem. Patlaban jau sākusies rezultātu apkopošana, un trīs zinātnieces gatavas dalīties ar saviem secinājumiem. Agnese Cimdiņa ir pētījusi saimniekošanas un uzņēmējdarbības prakses laukos, Dace Dzenovska – lauku iedzīvotāju mobilitātes prakses un to kultūrvēsturisko izpratni, savukārt Ieva Raubiško – ētikas priekšstatus un praksi laukos, ko cilvēki uzskata par jēgpilnu dzīvi. BBS pētniecēm uzdod jautājumus par to, kā laucinieki uztver svešo un citādo, kas ienāk laukos.

- Pēdējā laikā tiek runāts par to, ka ļoti daudzi ārzemnieki izpērk Latvijas lauku zemi. Cik pats laucinieks ir gatavs pārdot savu zemi? Vai to pārdod no labas gribas, vai tā tomēr ir spiesta lieta? Vai mainās pašu laucinieku attieksme pret savu zemi?

Agnese Cimdiņa (A.C.). – Tas ir ļoti atšķirīgi no pagasta uz pagastu. Ir pagasti, kur lielākā daļa zemes jau pieder ārzemniekiem, bet ir arī tādi pagasti, kur zemi negrib atdot ārzemniekiem un turas pie tās, grib paturēt savā dzimtā.

Dace Dzenovska (D.Dz.) – Kas attiecas uz ārzemņu lauksaimnieku klātbūtni, ir ļoti lieli konflikti. Cilvēki gan labprātīgi pārdod zemi, gan arī turas sīkstī un nepārdod. Ir tādi, kuri teiks – tikai pār manu līķi. Savukārt citi – jā, neko nevar darīt, bet man tā zeme ir jāpārdod, un tad es to pārdošu par labāko cenu.

Tas, ka zemei ir bijusi simboliska vērtība, ir gan veicinājis veiksmīgu darbošanos, gan arī daudzkreiz rezultējies tajā, ka zeme ir stāvējusi neizmantota un ir zaudējusi savu ekonomisko vērtību. Tas savukārt ir veicinājis to, ka šo zemi ir vieglāk uzpirkt. Protams, ka zeme arī agresīvi tiek uzpirkta, bet šajā gadījumā nav tikai sliktie ārzemnieki un labie vietējie zemnieki, šajā gadījumā vairāk darbojušies mūsu pašu uzpircēji.

- Kā laukos cilvēki vispār pieņem to, ka kāds atbrauc no ārpusēs, no ārvalstīm? Vai ārzemnieks ir svešs un nevēlams, vai arī attieksme ir vienkārši rezervēta vai pat labvēlīga?

D.Dz. – Attieksme sadzīves līmenī ir ļoti atkarīga no tā, kādas izveidojas attiecības ar konkrēto iebraucēju. Esmu pastiprināti pētījusi dāņu, arī vācu zemnieku darbību Latvijā. Ir gadījumi, ka vietējie un šie iebraucēji sadzīvo ļoti labi. Tas parasti ir gan tāpēc, ka šie cilvēki, kuri ir atbraukuši un sākuši saimniekot, ir piestrādājuši pie sociālo, sadzīvīsko attiecību veidošanas – ir aprunājušies

ar vietējiem, ir aizgājuši ciemos pie kaimiņiem. Tas spēlē ļoti lielu lomu. Ja tādu nav, ja viss tiek kārtots ar formālām metodēm, ja rodas konflikts un tas netiek izrunāts, bet uzreiz devušies uz tiesu, tas parasti konfliktu tikai pastiprina.

Kad runā par ārzemniekiem ar vietējiem, tad bieži vien viss aiziet augstos toņos – visi slikti, visi ir kolonizatori. Taču bieži vien sadzīves līmenī šī saprašanās ir pavisam citāda. Runājot politiskā līmenī – kas ar mums notiks, kad tie sāks nākt, – protams, būs daudz augstāks negatīvas attieksmes līmenis nekā tad, ja sadzīviski runā ar cilvēkiem par to, ko darīt laukos, kur trūkst darbaspēka. Cilvēki jau saprot, ka kādam būs jānāk un jāstrādā. Tas tiek saprasts. Līdz ar to šādā līmenī šī attieksme īstenībā nebūs tik ļoti negatīva.

- Vai lauciniekiem ir svarīgs nacionālais jautājums?

D.Dz. – No vienas puses, tagad daudz tiek runāts par referendumu, kurā tiks lemts par otras valsts valodas statusa piešķiršanu krievu valodai, un laucinieki bieži vien tiek uzskatīti par visai lieliem nacionālistiem. Bet tajā pašā laikā laukos ikdienā nereti var novērot, ka gan latvieši, gan krievi kopā strādā, svin svētkus un kaut kā neviens tā īpaši par to krievu blakus īpaši neuztraucas.

- Kā laucinieki uztver to, kas tomēr notiek politiskajā diskusijā un vai tas drīzāk nesaasina attiecības?

Ieva Raubiško (I.R.) – Kā man teica viens pagastvecis Latgalē: "Kā nāk vēlēšanas, tā te visi sašūmējas. Tā mēs te visi dzīvojam labi – vecticībnieki, katoļi, neticīgie, latvieši, krievi un vēl poļi."

Taču bieži vien cilvēkiem ne tik daudz ir svarīgs tas, kas notiek valstī, bet gan tas, kas notiek viņu pagastā. Un patlaban pat pagasta vai novada vadība jau tiek uztverta attālināti. Līdz ar to debates, kas notiek Rīgā, pieļauju, neieņem ļoti būtisku vietu šo cilvēku ikdienas dzīvē un pārdomās. Tad, kad viņiem prasa kādu viedokli, tad – jā, tad par to tiek piedomāts. Protams, ka laukos ir arī cilvēki, kas seko līdzīti notikumiem valstī, taču vienkāršais cilvēks, kas kaut kur strādā, tik ļoti pie tā nepiedomā.

A.C. – Daudzi pat neuztver to tā, ka tas attiecas uz viņiem.

Ja atgriezīties pie sarunas par ārzemniekiem, tad nav jau tā, ka kāds apzināti nepieņem tos cilvēkus. Vienkārši tas ir citāds, līdz ar to arī attieksme ir citāda.

- Vai citāds ir slikts?

A.C. – Nevar tā viennozīmīgi apgalvot, ka tas ir slikts. Tas ir kaut kas citāds, un viņi īsti nezina, kā pret to attiekties. Tāpēc reizēm viņi izvēlas neattiekties nekādi.

Turklāt citāds nav tikai ārzemnieks. Līdzīga attieksme jau ir arī pret, piemēram, rīdziniekiem. Cik reižu nav bijis, ka mēs kā pētnieki braucam un arī tiekam uztverti kā citādi, kā tādi, kas neizprot

viņu problēmas, kā tādi, kas nekad jau viņus nesapratīs. Un cik var arī spriest, tad centieni padziļināti izprast to, ko tas lauku cilvēks domā un dara, kādi ir apstākļi un subjektīvā izpratne, nav nemaz bijuši daudz. Bieži vien lauku cilvēki saka – tie lēmumi, kas tiek pieņemti Rīgā, tāpat nebalstās uz viņu izpratni, kā būtu jābūt, jo tāpat nevienu neinteresē, kas īsti tajos laukos notiek. Līdz ar to distancēti tiek uztverta Rīga un lēmumu pieņemšana.

- Kas piesaista dāņu zemniekus, kāpēc viņi šeit pērk to zemi un grib dzīvot Latvijā, kamēr daudzi laucinieki brauc no šejienes prom?

D.Dz. – Pirmkārt, septiņas reizes lētāka zeme nekā Dānijā. Tas ir viens no aspektiem. Bet ne jau viņi visi ir atbraukuši šeit, lai sāktu saimniekošanu. Stāsti, kā nu kurš šeit ir nonācis, ir ļoti dažādi. Viens te ir atbraucis vienkārši ciemos, un pēkšņi uzpircējs viņam piedāvā nopirkt zemi, un viņš izlemj to izdarīt, jo lēti un Dānijā brīvas zemes nav. Turklāt Dānijā lauksaimniecības saimniecība tiek nodota vienam no bērniem, un, ja kādam tur zemes vairs nav pieticis, tad, piemēram, dēlam ir iespēja sākt saimniekošanu Latvijā.

Ir jau arī jāatceras, ka savulaik Latvijas zemju uzpircēji brauca uz Dāniju meklēt pircējus. Nebija tā, ka ļaunie dāņi izdomāja okupēt Latviju, bet paši Latvijas zemju uzpircēji meklēja pircējus un pārdeva šo zemi dāņiem.

- Vai dāņi ir gatavi integrēties Latvijas sabiedrībā vai viņi tomēr veido noslēgtu, savu kopienu?

D.Dz. – Atkal varu teikt, ka notiek dažādi – gan veido savu kopienu, gan mēģina integrēties. Dāņi mēdz apprecēties ar Latvijas sievietēm, vai arī, ja atbraukusi kāda dāņu saimniece, tad viņa precas ar vietējo vīrieti. Piemēram, ir kāda ģimene, kurā piedzimis bērniņš – puisītis. Māte ir latviete, bet tēvs – dānis. Taču šis bērns latviešu bērnudārzā regulāri tiek saukts par dāni. Te pat nav svarīgi, vai pats dānis ir gatavs integrēties vai nē, bet bērns jau ir iezīmēts un šim vārdam "dānis" vairs nav tikai etniska nozīme, bet līdzī iet jau citas nozīmes.

Protams, viņi arī jūtas nesaprasti. Viņi piekoptj citādu saimniekošanu, kas arī padara viņus citādus. Līdz ar to viņi vairāk tomēr mēģina komunicēt viens ar otru un uzskata, ka viņi nodarbojas ar produktīvo lauksaimniecību, bet pārējie nodarbojas ar piemājas.

A.C. – Dāņi ir skandināvi un ir interesanti, kāpēc vispār skandināvi nāk uz Baltiju. Viens no iemesliem – skandināvi uztver Baltiju kā paplašinātu Ziemeļeiropas tirgu un viņi šeit jūtas daudz drošāk nekā Krievijā vai citā pasaules daļā. Pirmkārt, mēs esam kaimiņos, otrkārt, šeit tomēr ir ļoti lēti. Viņi saredz līdzības arī mentalitātē. Turklāt daudzi jaunieši Latvijā nu jau prot arī Skandināvijas valodas. Līdz ar to iemeslu, kāpēc viņi ir šeit, ir daudz. Un tas ir ne tikai lauksaimniecībā, bet tas ir daudzviet citos biznesa virzienos, jo pie mums dominē skandināvu uzņēmumi.

Turklāt te jūtas droši ne tikai dāņi, bet arī, piemēram, norvēģi, kuriem pašiem no visas zemes lauksaimniecībā izmantojami ir tikai 4%. Viņi atbrauc šeit, skatās uz mūsu neapsaimniekotajiem laukiem un saka – ak, Dievs, ko ar šito visu varētu izdarīt! Latvijā taču arī klimats ir labs, nav lielu dabas katastrofu, kuras varētu nopostīt visu ražu kā citviet pasaulē. Viņi skatās uz mums kā uz ideālu vietu, kur nodarboties uz lauksaimniecību.

I.R. – Turklāt citādaus laukos ienāk ne tikai ar ārzemniekiem. Daudzi Latvijas iedzīvotāji dzīvo ārvalstīs un tur jau ir izveidojuši jauktās ģimenes. Turklāt vīrs vai sieva var būt ļoti atšķirīgi no latviešiem. Šīs ģimenes tagad brauc ciemos pie kāda radnieka Latvijā jau ar saviem bērniem. No tā, kāda attieksme veidojas pret šiem bērniem, varam nedaudz arī spriest, kāda varētu veidoties arī attieksme, piemēram, pret citas ādas krāsas cilvēkiem, ja viņi šeit parādītos masveidā. Piemēram, ir dzirdēti tādi izteikumi: "Nu nav jau viņš nemaz tik melns." Tas netiek teikts ļauni, pat mīlīgi, tā pieņemot.

Aiga Pelane, + 371 67088634, eko_zinas@bns.lv